

הרב פינחס אברהם מיינרס

מח"ס שו"ת דברי פינחס

אב"ד האג והגליל יצ"ו

אם מותר לשתות משקה הוואסקה [Ayahuasca] ואודות נטילת סמים כמו תרופות

עד"ש האם מותר לשתות משקה הוואסקה או להשתתף במפגש מאורגן לשתית המשקה, שנעשה בזמן האחרון נפוץ מאד אפילו בקרב יראי ה', ונחלקו בכירי המדעים והרופאים אם המשקה מועיל לאדם ובריאותו או דומה לשאר סמים מזיקים, למרות כי ברגע שתייתו יתכן שיפור זמני לאדם. ומאחר ומעולם לא עסקתי בזה אשיב בקיצור לפום ריהטא לפי מה שעלה לי בעז"הש"י, וכל אחד עושה לפי ראות עיניו. ובאמת שאלה זרה זו שייכת להשתעגותו של עולם, ועד שאתם מתקנים את השוטות תקנו את הפקחות. ומי לנו גדול מהרה"ק מצאנז זצ"ל שכתב בשו"ת דברי חיים או"ח סי' כ"ג בשם חותנו הברוך טעם שאמר שיש דברים שאין לומר הטעם רק לפסוק הדין בהחלט, שלא יפרצו אחרים את הדין בטעמים והסברים.

מהות המשקה הוואסקה ושורשו

שימש הוואסקה שנים רבות את השבטים הקדומים באיזור אמזונס בדרום אמריקה למטרות רוחניות, ותודעה אישית, והתרוממות הנפש. ממילא יש רבים הצמאים תרתי משמע להתעלות ולהתנסות למטרה רוחנית, להרגיע הרוח ולשלוט על הנפש, וגם להתקרב יותר לעבודת השי"ת. וכך חדר אותו משקה בזמן האחרון לשם נרדף למסע רוחני, בעיקר לצורך התפתחות רוחנית וטיפול פסיכולוגי, עם ספיקות רבות מצד השפעות גופניות, רגשות ומנטליות. וכל מי שניסה עצמו בהוואסקה טוען שזה גרם לו תחושת שמחה ורגיעה נפשית, וחזיונות בהירים העולים על כל דמיון, וחוויות רוחניות ומיסטיות עמוקות, הגורמות לריפוי הנפש. זאת ועוד, שתיית הוואסקה גורמת לאדם להאמין

(א) המשקה בשם הוואסקה או איוואסקה שפירושו גפן הרוחות נעשה בחליטה מתערובת צמחים נדירים המרכיבים חומר דימתילטריפטמין שגורם לאנשים ובעלי חיים פסיכותרה, ומשפיע בצורה ניכרת על השותה אפקטים חזותיים חזקים. הצמח ממנו נעשה הוואסקה מכיל בתוכו חומר המשרה רגיעה היפנוטית, המשמש כנוגד דכאון ויאוש, ומסוגל לרפא מחלות נפשיות ופיזיות, ומאפשר תקשורת עם עולם הרוח. הוא גורם לשותה להרגיש כאילו מועבר לעולם אחר או לחלל חיצון, עם איבוד תחושת זהות העצמית, ואיבוד פחדים ותשוקות, ומוביל למסע התבוננות פנימית, ויכול לשנות תפיסת האדם בעולמו. וכך

אלא בודאי הוא משפיע על דעת האדם ושכלו ואף גורם טמטום ודמיון ממילא נכלל בגדר ספק מה"ת ונשמרתם מאד לנפשותיכם, ובחולין ט' ע"ב חמירא סכנתא מאיסורא. וכבר הזהיר בשו"ת נוב"י תנינא יו"ד סי' ו' לא לעשות שום פעולה שיש בה לסכן נפשו, משום ונשמרתם מאד לנפשותיכם. וכן כתב בחדושי חת"ס ע"ז ל' ע"א כל סכנה בגדר איסור תורה ונשמרתם כמו שכתב ברמב"ם פ"א מהל' שמירת הנפש ה"ד ושו"ע חו"מ סי' תכ"ז סעיף ח'. ואף שנחלקו ראשונים בדין ספק דאורייתא לחומרא שלפי הרמב"ם פ"ט מהל' טומאת המת ה"ב הוא מדרבנן, כי מעיקר דין תורה אפשר להקל. וכן דעת הראב"ד הל' כלאים פ"י הכ"ז, והרי"ף פסחים מ' ע"א. אבל לפי הר"ן קידושין ט"ו מדפי הרי"ף ותשו' סי' נ"א והרשב"א בתוה"ב בית רביעי ש"א וכמה ראשונים הוא מה"ת. ולכן להלכה בודאי שאין היתר להקל בספק דאורייתא, אפילו לשיטה שעיקרו מדרבנן, בפרט בענין בריאות גוף ונפש. ומכוון לדברי הרמב"ם פ"ד מהל' דעות ה"א הואיל היות הגוף בריא ושלם מדרכי ה' הוא, לפיכך צריך האדם להרחיק עצמו מדברים המאבדים את הגוף. וכן כתב הב"י בסוף שו"ע הרבה דברים אסרו חכמים מפני שיש בהם סכנת נפשות וכל העובר על דברים אלו וכיוצא ואינו מקפיד מכין אותו מכות מרדות והנזהר מהם עליו תבא ברכת טוב. וכתב באה"ג שם טעם שהזהירה התורה על שמירת הנפש מפני שהקב"ה ברא העולם בחסדו להטיב לנבראים

מה שחווה למציאות אמת, והמשתמש עשוי לחוש כי סתרי עולם נחשפים בפניו, דוגמת לקיחת סמים. והחיות הנפוצות בזמן השפעתו כוללות שינויים בתפיסה התחושתית ומצב הרוח, ורגישות מוגברת. ובזמן האחרון היו הרבה מדעים ורופאים שחקרו השימוש בהואסקה והתועלת למטרות טיפוליות ורפואיות, בפרט שמרכיב הכימי שלו אינו שונה בהרבה מתרופות הקיימות נגד דכאון והפרעות נפשיות, ולא מצאו עדות לנזקים קיימים שנגרמו בגין השימוש בהואסקה, כל שניטל באקראי במנה סבירה. ואדרבה יש טוענים כי הואסקה גרם להם להתנזר מצרכים מזיקים שונים, וגרם להטבה באיכות חייהם. וכן יש מחקרים המעידים על שיפור בריאות האדם וחיסונו, והפחתת סוכרת וכולסטרול, ועודף משקל. מצד שני, יש מחקרים המעידים כי נטילת הואסקה מעלה קצב הלב ולחץ הדם בזמן שנמצאים תחת השפעתו, מה שעלול לגרום לתופעות שליליות לחולי לב ולחץ דם. ממילא ברור הדבר שאין להשתמש בו ללא ליווי של אנשים מיומנים ומקצועיים, בכדי למנוע תוצאות מזיקות. ובגלל זה הואסקה, או לפחות חומר דימתילטריפטמין שנמצא בו, אסור בכמה מדינות כמו סמים. ממילא נשאלת השאלה האם יש בשתיית הואסקה שאלה מצד הלכה שאדם מאבד את דעתו ורגשותיו.

ספק ונשמרתם מדאורייתא לחומרא

ב) הנה מאחר שאין הדבר ברור ופשוט אם הוא בריא או מזיק לגוף ונפש

שיכירו גדולתו ולעבוד עבודתו בקיום מצותיו ותורתו, וליתן להם שכר טוב בעמלם, והמסכן עצמו כאילו מואס ברצון בוראו ואינו רוצה בעבודתו ומתן שכרו, ואין לך זלזול והפקר יותר מזה. וכן כתב הרמ"א יו"ד סי' קט"ז סעיף ה' יזהר מכל דברים המביאים לידי סכנה כי סכנתא חמירא מאיסורא, ויש לחוש יותר לספק סכנה מספק איסור. וכן כתב בשו"ע הרב הל' נזקי גוף ונפש סעיף ד' אין לאדם רשות על גופו כלל, וכן כתב בהל' שמירת גוף ונפש סעיף י"ד להזהר בגופו שלא לאבדו ולא לקלקלו ולא להזיקו. וכן כתב לענין לקיחת סמים בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג סי' ל"ה כי עישון חשיש פשוט שהוא אסור מפני שמקלקל ומכלה הגוף. וכן כתב במעדני שלמה עמ' קמ"ח בודאי יש איסור מצד הדין ליקח סמים שזה בודאי מזיק הגוף ואסור משום חבלת גופו שהוא איסור גמור מפני שדעת כל הרופאים שהוא דבר שמזיק. וראה בשו"ת אגרות משה חו"מ ח"ב ע"ו, ושו"ת ציץ אליעזר חט"ו סי' ל"ט, ושו"ת משנה הלכות ח"ט סי' קס"א, ושו"ת יחיה דעת ח"ה סי' ל"ט.

איסור להכניס עצמו לספק סכנה

א) ופשוט שאסור להכניס עצמו לסכנה אפילו ספק סכנה שאמרו בשבת ל"ב ע"א ותענית כ' ע"ב וכמה דוכתי לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה, והקשו תוס' בכתובות ל' ע"א ד"ה הכל למה אסור לעמוד במקום סכנה אם הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים, וחילקו

בין אונס לפשיעה שאסור להכניס עצמו לסכנה. וכן כתב הרמב"ם פי"א מהל' שמירת הנפש ה"ד כל דבר שיש בו סכנה וראוי שיכשל בו אדם וימות כגון באר או בור בחצרו חייב לעשות להם חולי' או כיסוי שלא יפול, וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה יפה שנאמר השמר לך ושמור נפשך, ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאים לידי סכנה ביטל מצות עשה ועבר על לא תשים דמים. וכן פסק בשו"ע סוף חו"מ סי' תכ"ז סעיף ח'. וברמ"א יו"ד סי' קט"ז סעיף ה' מביא תשו' מהרי"ל סי' מ"א מגמ' ב"ק ס' ע"ב דבר בעיר כנס רגליך שלא יצא אדם ממקומו כשיש דבר בעיר, ואף שמצינו בסנהדרין כ"ט ע"ב שב שני הוי מותנא ואדם בלא זימני לא שכיב, אבל הרמ"א פסק כש"ס דילן לברוח מסכנה, והחילוק כדברי תוס' בין אונס לפשיעה. וכן כתב בתשו' רשב"ש סי' קצ"ה אף שדינו של אדם נגזר בר"ה מ"מ אפשר ימות לפני זמנו במגיפה או מחמת סכנה שנכנס כי יש נספה בלא משפט, ומכוון לדברי תוס' לחלק בין אונס לפשיעה. מ"מ כתב מהרש"א קידושין כ"ט ע"ב שהיו צדיקים שנכנסו למקום סכנה ללא לחוש מפני שידעו שזכותם תעמוד להם לינצל מסכנה, ואף שהקפידו עליהם בש"ס התם ל"ה בגדר פשיעה, מ"מ פשוט כי לאו כל אדם זוכה. וכן כתב בלבוש יו"ד סי' קט"ז שם שלומדים מהפסוק ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש שעל האדם לשמור עצמו מסכנה. וכן כתב במרחשת ח"א

סי' כ' אות ד' כל הדברים האסורים מחמת סכנה אסורים מה"ת מהכתוב הזה. וראה בשו"ת הרב"ז ח"ב אה"ע סי' י"ט. וכן ביאר בשו"ת ציץ אליעזר ח"ט סי' מ"ה אות ו' שאין להקשות על צדיקים קדושי עליון שנכנסו למקום סכנה, בגלל שצדקותם עמדה להם בשעת סכנה כמו שמצינו מכמה תנאים, אבל לאחרים זוהי פשיעה. והענין הזה מובא בהרבה ספרים והוא דין מוסכם מכל הפוסקים שאסור לאדם להביא עצמו לידי סכנה אפילו בספק.

אין להתיר ביחיד וקל וחומר ברבים

ד) ממילא בודאי אסור לעשות ערב מפגש לשתיית הואסקה אפילו אם הדבר נעשה בסביבה של יראי ה', ותחת מסוה של התעלות רוחנית, ולאו דוקא מיראת ה'. ואף שיתכן כי באותו זמן ירגישו שיפור זמני בגוף ובנפש, ואפשר אפילו התעלות רוחנית מסוימת, אבל מצד חומר הכימי וחשש התמכרות יכול לצמוח מזה נזק רב, ובפרט שיש עוד תוצאות חמורות באיסורי תורה וד"ל. וכבר כתב העקידה שער כ' נגד מי שרצה להושיב פנויות במקום שיש פרוצים בעריות שלא יכשלו באשת איש, שכל חטא קטן הנעשה ברשות הציבור הוא חטאת הקהל, שזה ה' עון סדום ופילגש בגבעה. ובאמת אפילו ביחיד כתב בשמחת הרגל להחיד"א לימוד א' לחגה"ס שפעם קרא מלך ספרד לחכמי ישראל והראה להם אהבה גדולה ושאל מהם אחת משלש, או לאכול מאכלות אסורות או לשכב עם גוי' או לשתות סתם יינם. ובהיות גזירת

המלך חזקה לפי דעתם בחרו לשתות סתם יינם, והביאו מאכלם מביתם, והמלך עשה שלחן עגול מתרועע הולך וסובב וישתו וישכרו, ויהי בבוקר הגיד להם המלך כל הנבילה אשר עשו ובשלשתם לקו, ולא עלתה להם שנה כי מתו מיתה משונה רח"ל. על כן הבט נא וראה כי אשר נראה בדעת האדם כי הוא חטא קל הוא שורש פורה ראש לעבור על כל התורה עכ"ל. ממילא אפילו את"ל שלא מזיק לגוף רק לדעתו לזמן מה כבר הזהיר הרמב"ם בראש שמונה פרקים פ"א דע שזו הנפש האחת אשר קדם תיאור כוחות' או חלקי' היא כחומר והשכל לה צורה, ואם לא תושג הצורה הרי תהי' מציאות ההכנה אשר בה לקבלת אותה הצורה לבטלה, וכאילו מציאותה לריק והוא אמרו גם בלא דעת נפש לא טוב, כלומר שמציאות נפש שלא הושגה לה צורה אלא היא נפש בלא דעת לא טוב. וכן כתב הרמב"ם פ"ד מהל' יסודי התורה ה"ח. כל שכן משקה שמסמא האדם וגורם פסיכטרה ואיבוד הדעת, שאינו מבחין בין טוב לרע, אין ליכנס לספק סכנה.

המורם מכל האמור הלכה למעשה

חיוצא להלכה: בשאלה אם מותר לשתות משקה הואסקה או להשתתף במפגש לשתייתו, שזה משקה שיש בו חומר שגורם לאנשים פסיכטרה, ומשרה רגיעה היפנוטית, וגורם לשותה להרגיש כאילו מועבר לעולם אחר עם איבוד תחושת זהות העצמית, ורבים שותים אותו בכוונה

בזה משום מצות ונשמרתם מאד
לנפשותיכם, וסכנתא חמירא מאיסורא,
וכאן יש משום סכנה ואיסור ביחד.
והוא דין מוסכם מכל הפוסקים שיש
איסור תורה לאדם להביא עצמו לידי
סכנה, ואפילו הוא ספק סכנה. ומה
שיש המקשרים הואסקה להתעלות
רוחנית ועבודת ה' או רפואת הנפש,
אינו אלא דמיון מאנשים טועים
שאיבדו את דרך הישר והם מבולבלים
בנפשם, וחלילה לאנשים בריאים ליכנס
לזה מצד סכנה. וכן הסכים עמי
הגה"צ בעל שו"ת שבט הקהתי
שליט"א דומ"ץ בעלזא שהדברים
נכונים להלכה למעשה.

להתעלות רוחנית. אבל למרות שניתן
להרגיש שיפור זמני בשעה ששונה
המשקה, דוגמת עישון סמים, מ"מ אין
הדבר פשוט מפני שיש מחקרים שונים
שטוענים שהוא מזיק לבריאות, ויכול
לגרום לתוצאות מזיקות בגוף ובנפש.
ומאחר שאותו חומר מסמא האדם
וגורם לו איבוד הדעת, ואינו מבחין
בין טוב לרע, אחריתו מי ישורנה.
ובודאי לשתותו ברבים בחבורה חמור
ממה שעושה אדם ביחיד, וכל חטא
בציבור הוא עול הקהל. ולכן אינו
שונה מעישון סמים שאין היתר בזה
אלא לרפואה בהוראת רופא להסיר
כאבים, ואחרת אין להורות שום היתר

